JOSIP SELAK.

OTAC I KĆI.

DRAMA U 4 ČINA.

CIJENA **60 FILIRA.**

ZAGREB
TISAK DIONIČKE TISKARE
1900.

13579

JOSIP SELAK.

OTAC I KĆI.

DRAMA U 4 ČINA.

CIJENA **60 FILIRA.**

ZAGREB
TISAK DIONIČKE TISKARE
1900.

SVA PRAVA PRIDRŽANA.

OTAC I KĆI.

DRAMA U 4 ČINA.

OSOBE.

NIKOLA CERIĆ, propao trgovac.
ANA, žena mu.
DANICA, 19-godišnja djevojka
IVICA, realac . . . . . } djeca im.
1 šestgodišnje dijete . . . .
1 četirigodišnje dijete . . .
FILIP LONČAR, bogat trgovac.
Dr. ANTON PRPIĆ, liječnik.
BABA MANDA.

(Dogadja se u Zagrebu.)

I. ČIN.

Siromašno uredjena soba. Na jednoj strani krevet, na drugoj stol s drvenom klupom i dva tri stolca, zatim šivaći stroj, peć, 1 stari ormar; o zidu visi odijelo.

1. prizor.

Ana, Danica i oboje djece; kasnije dolazi Ivo.

DANICA: *(Kraj šivaćeg stroja, šije i razgovara se s majkom, koja kraj nje sjedi i takodjer šije. Djeca sjede na zemlji, te se igraju.)* Majčice, gledaj, kako je ovo divno sukno.

ANA: Zaista je lijepo, al ono od gospodje Milićke još mi se bolje svidjelo.

DANICA: A meni se ovo bolje svidja. Blago si ga tim bogatim gospodjama, koje si mogu tako fine haljine kupovati.

ANA: Ti kan' da im zavidiš, Danice?

DANICA: Moguće, da im malo i zavidim . . . —

ANA: Nemoj, Danice, nemaš što da im zavidiš. Misliš li ti, da su sve te fine, načičkane gospodje i

sretne? Vjeruj, Danice, često i prečesto se pod najvećim sjajem najveća bijeda krije.

DANICA: Vjerujem, majčice.

1. DIJETE: Mama, meni je zima.

2. DIJETE: Mama, ja sam gladan.

ANA: Umirite se, dječice, sad će doći Ivo i donijet će kruha i svega! Onda ćemo vatru naložiti, znaš tako, da će se peć zažariti, a za večeru imat ćemo drobljenca.

DJECA: Joj na, drobljenca! *(viču i smiju se.)*

DANICA: A gdje je samo taj Ivo tako dugo? Već je dosta kasno.

ANA: Valjda mora da čeka na novce, ta ti znaš, kako svatko teško plaća.

DANICA: Da, da, ali gospodja Milićka ne plaća baš tako teško, ta oni imadu vrlo dobru gostionu i svatko zna, da su imućni ljudi.

IVO: *(Tiho se ušulja u sobu. Oborene glave ostane šuteći kod vratiju.)*

ANA: Pa evo vidiš, ipak ti sve do danas nije platila haljine, što si joj još prošloga mjeseca načinila. Ne će ni tu biti sve tako sjajno, kano što se čini.

DANICA: *(Okrene se slučajno i opazi Ivu.)* Ta Ivo je ovdje! *(Uplašeno.)* A što je... što reče gospodja Milićka?

IVO: *(Šuti još uvijek i metne na stol sekser, koji je u rukama držao.)*

ANA: Zašto ne govoriš? A kakvih je to 10 novčića?

IVO: *(Mucajuć.)* To mi je dala gospodja Milićka, što sam joj haljinu donio.

DANICA: A računa nije namirila? Ta sad mi ima već 18 forinti da plati.

IVO: Nije, Danice. Ona mi reče, da je tata u njihovoj gostioni oko 20 forinti dužan, pa da su sad računi izravnani.

ANA: Oh, Bože sveti! *(Mala stanka, svi šute oborenih glava.)*

DANICA: A što ćemo sad? Kako smo teško na tih par forinti čekali, a gle sad! Nemamo više ni komadića drva u kući, a trgovcu za živež dužni smo već 10 forinti.

IVO: Da, on mi je baš jučer rekao, kad sam ono odnio 2 kile brašna, da nam više ne može ništa dati, dok ne namirimo staroga duga.

ANA: Ne bojte se ništa, djeco, preživjet ćemo se već nekako. A ja ću sjutra sama k gospodji Milićki, pa ću jê zamoliti, da mi bar 8 forinti dade.

IVO: A danas ćemo uzeti za ovo 10 novčića kruha, pa nam je dosta.

ANA: Dobro, Ivo, donesi dakle za 10 novč. kruha, u pekari bit će dućan jošte otvoren.

IVO: Evo idem, majčice. *(Uzme sekser sa stola, pa poleti napolje.)*

DANICA: Majčice draga, što će to biti iz nas, ako se tata ne opameti?

ANA: Ne boj se, Danice, nije on jošte sasvim iz-

gubljen. Sada nema nikakove zaslužbe, pa u zdvojnosti počini kakovo lakoumlje, kô što evo ovo, al drugačije nije loš čovjek. On će i opeta zaslužiti, a kad počne raditi, bit će sasvim drugi čovjek.

DANICA: Znam, majčice, da nam tata nije baš tako zao, ali što ćeš, svaki dan čujemo što novo o njem — ali ništa veselo . . . *(Mala stanka.)*

ANA: *(Uzdiše.)* Ja ću jedanputa opet ozbiljno s njime razgovarati, vidjet ćeš, da će on naskoro biti opet dobar otac!

IVO: *(Doleti u sobu i plačući vikne.)* Majko, izgubio sam sekser!

ANA: Pa gdje si ga izgubio?

DANICA: Idemo ga tražiti!

IVO: Nemojte ga tražiti, ja sam ga se dosta natražio, al ga nigdje nema. *(Plače neprestano.)*

DANICA: Dakle još i to!

ANA: No pa ništa zato! Umiri se, Ivice, to nije tolika nesreća! Ali drugi put pazi bolje, jer znaš, da je ovo bio zadnji novčić u kući.

IVO: Majčice, ja sam zaslužio batina . . .

ANA: *(Uz tužan posmijeh.)* Ne Ivice, nijesi ni batina zaslužio.

DJECA: *(Stanu vikati i plakati.)* Majko, ja sam gladan! Meni je zima! Gdje je drobljenac?

ANA: *(Tiho za se.)* Bože svemogući smiluj mi se, ne daj da moram slušati svoju djecu, gdje mi od glada i zime plaču. —

DANICA: Od'te sad lijepo u krevet, da se ugrijete, a medjutim će mama skuhati večeru.

DJECA: *(Plačući.)* Al mi smo jako gladni!

IVO: Ajdmo prijeko u sobu, pa ćemo se leći, a ja ću vam pričati onu liepu priču o vilinskom dvoru.

I. DIJETE: Ali jošte nijesmo molili večernje molitve!

IVO: Pa ćemo jê sada moliti prijeko u našoj sobi.

ANA: Tako, tako djeco; pomolite se lijepo Bogu, pa onda lezite. *(Djeca dodju redom majci, pa jê poljube.)* — Laku noć, djeco!

DJECA: Laku noć! Laku noć!

IVO: *(Poljubi majku.)* Laku noć, mamice!

ANA: Laku noć, Ivo!

IVO: Laku noć, Danice!

DANICA: Laku noć, Ivo! *(Ivo ode s djecom u drugu sobu.)*

2. prizor.

DANICA: *(Šije haljinu.)* Majčice, odi i ti na počinak; vidim, da si vrlo umorna!

ANA: A dakako! Ja ću ti pomoći šivati, pa ako radimo noćas barem do dva sata iza ponoći, svršit ćemo haljinu za gospodju Blažićku najkasnije sjutra do podne.

DANICA: *(Od zime puše u ruke.)* Ja ću jê, nadam se, i sama svršiti; idi samo u krevet, ta ti i onako sve ove dane pobolijevaš.

ANA: Ne boj se ti za me, nije mi ništa. Deder mi ovaj rukav amo.

DANICA: *(Dohvati joj rukav od haljine. Nakon stanke:)* Ah, zašto smo baš mi tako nesretni?

ANA: Ali Danice, ta nijesmo ni mi najnesretniji na svijetu. Ja se barem ne osjećam baš tako nesretnom. Dok smo zdravi, živjet ćemo nekako s božjom pomoći. Doduše teško si služimo svakidašnji kruh, ali se moramo tješiti time, da ima hiljade i hiljade ljudi, kojima je jošte mnogo gore, nego nama. Ja žalim samo tebe siroticu, što moraš da radiš dan i noć.

DANICA: To bi bilo najmanje! Nego ja sam zabrinuta za te, majčice, ti nam odviše pobolijevaš u ovo zadnje vrijeme.

ANA: *(Smiješeći se silom.)* Ne boj se ti za me, ja sam ove godine zdravija nego láne. Samo da zima prodje . . . *(kašlje.)*

DANICA: Da, da, samo da zima prodje i da nam se tata malo opameti. Da si on nadje kakovu službu, pa da zasluži bar toliko, koliko on sam za svoju osobu treba!

ANA: Istina je, sašao je žalibože s pravoga puta, ali ja sam uvjerena, da je to samo prolazno. On će i sam uvidjeti, da tako dalje ne može da ide, pa će se opet primiti ozbiljna rada. —

DANICA: Ali kad mu je glava puna kojekakovih ludih osnova, kojih nije moguće izvesti. On jednako sanja, kako bi postao preko noći milijunašem — sve bez rada, a sadašnje naše tužno stanje ne dira ga ni najmanje. —

ANA: Danice, ne osudjuj tako naprečac oca svoga. U njega je dobro srce! Neuspjeh u posljednjim poslovina zlo je djelovao na njegovu ćud, ali ja se ipak čvrsto nadam, da će se osvijestiti.

DANICA: Oprosti, majčice, ti znaš, da ja ljubim oca, ta ti si nas tako naučila; samo se katkad zaboravim, pa tek štogod bubnem.

ANA: Katkada si malo prenagla, preoštra, Danice. Ali ja ti to ne zamjeravam — očeva je to krv.

DANICA: Da, majko, da, i nepromišljena sam; ja to znam i stidim se te svoje slaboće.

ANA: Glavno je da uvidjaš svoju slabu stranu. *(Za se.)* Još ga nema. *(Mala stanka.)* De vidi, Danice, jesam li to dobro sašila?

DANICA: *(Ogledaje rukav.)* Sasvim dobro i lijepo.

ANA: Daj mi sad koji drugi komad. —

DANICA: Ne, ne, majčice, već je kasno, legni se, ta ti si već na pola smrznuta.

ANA: *(Dršće od zime.)* Dakako; nije mi baš vruće, ali — *(čuje se lupa na prozoru.)*

NIKOLA: *(S vana:)* Otvorite!

ANA: Jesi l' ti to, Niko?

NIKOLA: Ma da, ja sam!

DANICA: Evo, tata, evo me! *(Poleti na srednja vrata napolje.)*

ANA: Hvala Bogu, da je već jednom došao. Večeras ću nastojati, da mu nadjem onaj skroviti dio srca, u kom je nekad ljubav napram meni tinjala? . . . A ima l' u njega jošte srca?

3. prizor.

U sobu stupi otac pripit, a za njim Danica.

NIKOLA: Dobar večer! *(Sjedne k stolu.)*

ANA: Dao Bog!

NIKOLA: Do vraga, kako je ovdje studeno. Zašto ne ložite bolje? *(Danica sjedne i šije dalje.)*

ANA: Nemamo ni komadića drva.

NIKOLA: Hm . . . nemate drva . . . A jeste li mi večeru ostavili?

ANA: Nijesmo!

NIKOLA: *(Ljutito.)* Nijeste! A zašto nijeste?

ANA: Zato, što jê nijesmo imali!

NIKOLA: To je laž! Vi ste se nažderali, a ja moram da gladujem!

ANA: Moj Nikola, ti ni sam ne znaš, kako si nepravedan. Pitaj Danicu, pa ćeš čuti.

NIKOLA: Danice, zašto mi nijeste ostavili večere?

DANICA: *(Otire suzu.)* Ali tatice, ta rekla ti je mama . . .

NIKOLA: Dakle i ti lažeš?! . . .

DANICA: Ne lažem, tata; danas nijesmo imali baš ništa da večeramo, i djeca su gladna legla.

NIKOLA: Tako. *(Podrigne mu se.)* I djeca su gladna . . . al i ja, i ja sam gladan. *(Ljutito.)* Al vi lažete, vi sakrivate preda mnom jelo. —

ANA: Nikola, ne budi za Boga takav!

NIKOLA: Kakav? Kakov da ne budem?

ANA: Dosta je žalosno, da ne znaš, kako nam je . . .

NIKOLA: Što ne znam? Ja znam, da vas dvije toliko zaslužite, da možemo lijepo živjeti.

ANA: Mi zaslužimo toliko, da bismo mogli nekako kuburiti, kad bi ti bio malo obzirniji.

NIKOLA: I opet ja! Kraj ostale svoje nesreće još me i vi grizete. Ja sam najnesretniji otac na svijetu! *(Nasloni glavu medju ruke i plače.)*

ANA: Kako bih se ja radovala tvojim suzama, da su iskrene! *(Kašlje i zaogrće se u nekakovu krpu.)*

NIKOLA: *(Izdere se.)* Šuti škrebetaljko! Mučio sam se i patio dosta sa svoje dvoje starije djece — s Danicom i Franjom, — a sad, kad su poodrasli i kad sam u nevolji, zabaciše me.

DANICA: Ali tata dragi!

ANA: A ma čovječe, što ti to buncaš?

NIKOLA: Sada buncam, ja buncam! Samo ih brani — tvoja je to škola. —

ANA: *(Dršće od zime. Danica puše u ruke.)* Mani se ti moje škole, pa hajde spavati . . .

NIKOLA: Da, spavati! *(Izdere se.)* Jesti mi dajte! *(Stanka.)* . . . Ne dadu, pa ne dadu!

ANA: Odi, odi spavati.

NIKOLA: I ovaj lopov Franjo ne će ništa da pošalje! On zaslužuje dvanaest forinti na nedjelju — čuješ li, dvanaest forinti, mogô bi nam lako dvadeset forinti mjesečno slati. —

ANA: Čovječe, čovječe, kako si ti nepravedan! Ta što je dvanaest forinti na nedjelju za Beč. To je oko četrdeset i osam forinti mjesečno. —

NIKOLA: Što? Zar to za tebe nije ništa? Da on nije

obješenjak, kô što jest, mogao bi živjeti s dvadeset i pet forinti mjesečno, i te kako lijepo! A najmanje dvadeset forinti slao bi nama, da ima srca.

ANA: To je ipak malo odviše. *(Kašlje.)* Ti znaš dobro, kako je u Beču skup život. K tomu je bio sada i dugo vremena bolestan, te se morao zadužiti. Dapače bio bi i naše pomoći trebao, ali . . .

NIKOLA: Dakako da bi trebao, samo mu pošalji sto forinti, ja kriv, ako ti ih vrati! Veselo je u Beču, a cure su lijepe . . . lopov, lopov je to!

ANA: *(Strogo.)* Ne griješi, Nikola! Hvali radije Bogu, da su ti djeca takova, kakova jesu. *(Napram Danici.)* Danice, hodi spavati, i onako je već vrlo kasno.

DANICA: Hoću, majčice. *(Skupi svoje stvari.)*

NIKOLA: Lopov je, velim ti, pa ma ga ti braniš. Obješenjak . . .

DANICA: *(Žalosno.)* Laku noć. *(Ode u drugu sobu.)*

ANA: Laku noć, Danice.

4. prizor.

NIKOLA: Dakle što je, hoćete li mi dati štogod, da pojedem?

ANA: Al kad nemamo ništa, baš ništa, *(kroz plač)* ni jednoga zalogaja kruha!

NIKOLA: *(Ljutito.)* Do sto djavola, a zašto nemate?

ANA: To ti mene pitaš? Zato, što ti ne samo da

ništa ne privrijediš, nego i ono malo protepeš, što nas dvije zaslužimo.

NIKOLA: Što? Ja protepem? To je laž, to je magareština!

ANA: Mi radimo dan i noć i kraj toga stradamo, a ti . . . . . ne radiš ništa, i dolaziš kasno u noć kući, i to većim dijelom pijan.

NIKOLA: Pa zar sam ja pijan? Ja nijesam nikada pijan, a u gostionu moram da zalazim, jer tamo dolaze trgovci. Moram dakle i ja u krčmu, ako hoću da se dočepam opet kakvoga dobroga posla.

ANA: Manimo se toga! Ja ne zahtijevam, da mi se ispričavaš, ta mi se poznajemo! Nego molim te, kô što se Bog moli, opameti se, primi se ma kakvoga posla, okani se toga vjekovitog skitanja i pijančevanja.

NIKOLA: Skitanja i pijančevanja! Ha, ha, ha!

ANA: Smiluj se svojoj goloj i gladnoj djeci, smiluj se meni, ne tjeraj me u grob . . . . . djece radi . . . . Da ti znaš, što ja trpim, kad vidim našu djecu gladnu . . . . .

NIKOLA: Pa što ću im ja, zla su vremena.

ANA: Nikola, ja znam, da je u tebe dobro srce, — preni se i budi opet čovjek! Vidiš, Danica sirota već je sasvim propala, radi dan i noć, i ja sam već vrlo oslabila, a ti . . . . . i ono malo, što zaslužimo, popiješ. Piješ na Daničin račun, piješ na našu propast, a vino ti je

slatko, premda je svaka čaša puna naših suza. Ti se zabavljaš u gostioni, dok mi radimo i ginemo. Tebe nema cijeli dan kod kuće, da vidiš djecu, gdje gladna traže kruha — a ja ga nemam . . . . . *(suze je guše.)*

NIKOLA: *(Izdere se.)* Do sto djavola, hoćeš li već prestati?!

ANA: Zar si ti zaista tako duboko pao, da nemaš ni najmanje smilovanja s nama?

NIKOLA: A zašto da ja imam smilovanja s vama, s vama, koji ste mi od vajkada samo na teret?

ANA: Tebi smo na teret?!

NIKOLA: Da, da, meni ste na teret! Ti si moja nesreća, ti si me upropastila. Zar sam samo ja kriv, da imamo rpu dječurlije? Ha?

ANA: O ti grozni čovječe! Govoriš li ti tako iz zlobe . . . . . ili . . . . . ili . . . . .

NIKOLA: Što ili? Da nemam tebe i ovaj čopor dječurlije, bio bih slobodan, mogao bih u svijet — našao bih si opet kakav dobar posao . . . .

ANA: Pa idi, idi, nesretni čovječe, tko te drži?

NIKOLA: Dakle ti me tjeraš?! *(Skoči napram majci.)* Ti vještice prokleta, sada me tjeraš, kad znaš, da nemogu nikud, ha? Valjda sam vam na putu, dakako, dakako, smetam vam, smetam Danici, ha, ha, ha!

ANA: Kako da te razumijem, što si htio reći?

NIKOLA: Ha, ha, ha! Žestiš se, dakle sam pogodio u pravu žilicu?

ANA: Ta ti si lud, nesretni čovječe!

NIKOLA: Lud sam, i bez srca sam, jer vam smetam, jer da nema mene, mogla bi si Danica držati bogata ljubovnika . . . .

ANA: *(Silno uzrujana.)* Šuti, besramniče, ne vrijedjaj mi djeteta!

NIKOLA: Šuti ti, mrcino stara! Poznam ja vas . . . .

ANA: O ti huljo, huljo . . . .

NIKOLA: *(Baci jê na zemlju, te jê gnjavi.)* Mrcino, vještice . . . . zadavit ću te! . . . . .

5. prizor.

DANICA: *(Izleti u košulji; za njom Ivo, takodjer u košulji.)* Oče, oče, za Boga miloga! *(Skoči da obrani majku.)*

IVO: *(Plačuć.)* Joj, joj, tata dragi! *(Skoči i on da obrani majku.)*

NIKOLA: Ha, derišćad prokleta, evo i vama. *(Baci Danicu o jedan kraj, a Ivicu o drugi: Oboje jauče. Medjutim se majka pridigne i poleti da uzdrži oca.)*

ANA: Nikola, Nikola! Stani, ako Boga znaš!

NIKOLA: *(Zaleti se opet u Anu, te jê ponovno baci na zemlju.)* Krepaj, mrcino! *(Uzme šešir i ode naglo.)*

DANICA: *(Poleti k majci zajedno s Ivom. Pomognu joj ustati i doprate je do kreveta.)* Majčice draga, je li ti se što dogodilo?

ANA: Nije, djeco, ništa.

(Zastor padne.)

II. ČIN.

Stan Babe Mande. Vrlo siromašno uredjena soba.

I. prizor.

Ulazi Baba Manda s Danicom.

BABA MANDA: Evo nas u mom gnijezdu!

DANICA: *(Na pragu.)* U vašem gnijezdu! *(Gleda plašljivo i kan' da hoće da se vrati.)*

BABA MANDA: Ta unidjite, draga gospodjice! Il' možda i vi prezirete sirotinju?

DANICA: O, Bože prosti! *(Kroči korak-dva naprijed.)* Ali nešto mi srce steže, strah me spopada! Ja slutim zlo . . . idem da bježim za vremena . . . *(Hoće da ode.)*

BABA MANDA: *(Uhvati Danicu za ruku.)* Ta vi ste pravo dijete! Čega da se plašite? Ja sam već najteži korak kod gospodina Lončara učinila. On mi je obećao, da će vam uzajmiti novaca; ta on je vrlo dobar čovjek.

DANICA: Pa zašto ne će da ih vama izruči?

BABA MANDA: Ej, znate, bogata gospoda već jesu takova; oni ne daju novaca nego onom pravom u ruke. Izvolite malo sjesti. Gospodin Lončar će odmah doći.

DANICA: *(Sjedne, ogledavajući se plašljivo.)* A zašto nam novca u kuću ne donese, ta on prolazi svaki dan kraj naše kuće?

BABA MANDA: Ali gospodjice, ta vi nijeste još ni govorili s njime. Vi ga morate ipak najprije zamoliti, da vam posudi novaca, drugačije se on ne će ni usuditi, da vam ih ponudi.

DANICA: Istina, istina! Ja sam sva smušena.

BABA MANDA: Pa onda treba da znate, da je gospodin Lončar i vrlo nježan čovjek, a vašu gospodju majku, koju već odavna poznaje, vrlo štuje. Recite mi sad, da gospodin Lončar iznenada bane u vašu kuću, pa da vam ponudi novaca, a da ih nijeste od njega ni tražili, ne bi li to izgledalo kano da vas on smatra prosjacima i da zahtijeva, da ga vi javno hvalite i slavite kô vašega dobročinitelja?

DANICA: On to i zaslužuje!

BABA MANDA: Ali on to ne zahtijeva! On je i plemenit i fin gospodin!

DANICA: Meni je ipak tako neizmjerno teško moliti sasma tudjega čovjeka za novac!

*

Baba Manda: Sjetite se vaše dobre, bolesne majčice. Tko će joj pomoći, ako ne ćete vi? Ona treba dobre hrane, svakojakih lijekova i koješta drugo, što sve stoji mnogo novaca . . .

Danica: Da, da, mnogo novaca . . . A moram, moram ga moliti, jer uza sav mar ne zaslužim ni iz daleka toliko, da namirim sav trošak. Na vjeru već ne dobijemo ništa više, ni u ljekarni ni u dućanu . . .

Baba Manda: Pa da, kako da vi šivanjem zaslužite toliko, da hranite tako mnogobrojnu obitelj, a uz to da njegujete bolesnu majku? Ja znam, koliko se mučite, pa jer i vašu gospodju majku i vas još od djetinstva poznajem, to sam i razmišljala kako da vam pomognem. I dodje mi sretna misao.

Danica: Vi ste dobra duša, ali ja evo i opet razmišljam, ne bi li bilo bolje, da ne tražim zajma od gospodina Lončara? Ja se bojim toga čovjeka!

Baba Manda: Ta ne budite dijete! Ja vam velim, da je gospodin Lončar dobričina. U njega je dobro srce, ta kako znate, on mi je odmah obećao, da će vam uzajmiti 50 for., čim je čuo, kako ste vi dobra i plemenita kćerka.

Danica: Sve ja to dobro znam, pa ipak dršćem od straha.

Baba Manda: Do vas je, da pribavite novaca, da spasite majku, čujete li? — da spasite majku, koja će umrijeti, ako ne bude njegovana, kô što treba. —

Danica: Za Boga, ne govorite tako! Moja mila, slatka majčica da umre!

Baba Manda: Da, da, to bi bilo doista strašno! Tako plemenita, dobra žena, majka kakve na cijelom svijetu nema! Al ipak je i ona samo žena, koja prije ili kasnije mora umrijeti, kô što i mi svi ostali. A kako je sada pogibeljno bolesna, treba da se na sve misli, treba da se sve učini, a da se očuva njen skupocjen život.

Danica: Istina, istina! Ta što bi mi bez naše dobre majčice!

Baba Manda: Ali vi ste jedini, koji jê možete spasiti! U vašim je rukama život vaše plemenite majčice. *(Plače.)* A vi, koji ste slušali nauk najkreposnije majke na svijetu, što imate isto plemenito srce, kao i ona, vi ne ćete dopustiti, da vam majčica vašom krivnjom propane! Vi ćete rado doprinijeti svaku i najveću žrtvu, samo da nju spasite!

Danica: Hoću, hoću!

Baba Manda: Čujem nečije korake, to će biti gospodin

Lončar. Sklonite se malko u drugu sobu, ja ću jošte progovoriti koju dobru riječ za vašu majku. —

Danica: Bog vam platio! *(Ode u drugu sobu.)*

2. prizor.

Baba Manda: Alaj mu se danas žuri! Ha, ha, ha! Drugačije gospodin Lončar nije baš tako hitar, kad treba da se novci daju.

Lončar: *(Otvori malo vrata i turi glavu u sobu.)* Je li tu?

Baba Manda: Jest, milostivi gospodine, tamo je u drugoj sobi. *(Lončar unidje.)* Ljubim ruke, milostivi gospodine!

Lončar: Pa što veli? Jesi li jê bar malko upitomili, ha?

Baba Manda: I jesam i nijesam! Plaha je kô srna, a čista kô angjeo! S njom se mora mudro postupati.

Lončar: E, do vraga, ja ne bih rado, da nagrajšem! Ako je nijesi ti pripravila, ja odoh!

Baba Manda: Gle, gle! Ko bi si mislio, da ste vi, milostivi gospodine, tako plašljivi. Nego čujte! Govorite joj jedino o njezinoj majci; predbacite joj, da će ona biti kriva, ako joj majka umre — jer — jer pomoći bi se dalo, i t. d. Vi već znate! Samo mudro!

Lončar: Baba Mando, ti si živi djavo! Evo ti za sada ovo. *(Daje joj novaca.)* A sada da si pogledamo našu bijelu golubicu. *(Ode u istu sobu, gdje je Danica.)*

3. prizor.

Baba Manda: Hi, hi, hi! Danice, Danice, što će biti sad? Hi, hi, hi! I ja sam bila mlada, lijepa i nevina, pa i mene uhvatiše! Hi, hi, hi! Ja doduše nijesam bila tako divlja, a i za svoju majku nijesam mnogo marila, ali htjela sam novaca, baš kô i Danica. Dakako, Danica će s novcem, koji će sada dobiti, kupiti svojoj umirućoj majci lijekova i dobre hrane, a ja, ja sam si nakupovala kojekakvoga nakita. Hi. hi, hi! *(Čuje se kucanje na vratima.)* Tko je? *(Manda skoči k vratima.)*

Nikola: *(Šapćuć.)* Dobar dan, babo Mando!

Baba Manda: Koji vas djavo baš sada nosi ovamo? Ta vi znate . . . . . .

Nikola: Dakle ste jê zaista dovabili?

Baba Manda: Jesam, jesam! Doduše teško je to išlo, ali sad su tu zajedno *(pokazuje prstom.)* I gospodin Lončar je već unutra.

Nikola: Hvala Bogu, da se i to ludo djevojče malo opametilo. Muči se i trati svoj mladi život radeći dan i noć, a kad tamo, mogla bi živjeti u sreći i sjaju.

BABA MANDA: E što ćete, kad joj je glavica puna kojekakvih ludorija, a o pravom životu ni pojma nema.

NIKOLA: No nadam se, sve će to još dobro biti, početak je učinjen. Gospodin Lončar ljubi Danicu, zar ne, Baba Mando? *(Manda kimne glavom)* — pa zašto on ne bi uzeo Danicu za ženu? To će i biti, vidit ćete! Gospodin Lončar bit će moj bogati zet, a ja ću biti njegov bogati tast! Pa kad se takove dvije glavice sastanu! Kakovih će tu sve biti poduzeća, tuj će biti novaca kô blata!

BABA MANDA: Sve još može biti. *(Za sebe.)* Ej luda glavo! — Pa dakako.

NIKOLA: Ja ću biti sretan, ne rad sebe, ne rad bogatstva, u kojem ću plivati, već radi svoje obitelji, koju hoću da usrećim.

BABA MANDA: *(Tiho.)* O ti lopove!

NIKOLA: Vi znate, da ja živim samo za svoju obitelj i uvijek mislim samo na to, kako da usrećim svoju djecu.

BABA MANDA: *(Koja se medjutim primakla k vratima druge sobe, te prisluškuje.)* Pst, pst, tiho!

NIKOLA: Što je? *(Primakne se i on vratima.)*

BABA MANDA: Plače, plače kô kiša! *(Gleda kroz ključanicu.)* Bacila mu se pred noge, uzdigla je ruke . . . . .

NIKOLA: Luda nijedna! On bi klečao pred njom,

da je pametna. Dede, da ja malko zavirim. *(Oturne Mandu, pa onda gleda kroz ključanicu.)* O gade ludi! . . . . . Sve će pokvariti! A evo kako je on nježan i ljubezan s njom!

BABA MANDA: *(Turne ga na stranu, pa gleda ona.)* I Boga mi ne će! Ha čujte! Sad joj govori o majci. Kako mu je glas sladak! Hi, hi, hi!

NIKOLA: On će jê već umekšati. I kako ta guska silom svoju sreću odbija!

BABA MANDA: Ha, tiho . . . . . *(Iz druge se sobe čuje jecanje Daničino.)*

NIKOLA: No, što je? . . . . . *(Turne Babu Mandu na stranu.)* Čekajte, da ja vidim . . . .

BABA MANDA: Pst? Što je to? . . . . . .

NIKOLA: Ha, drži jê oko pasa . . . . . Odvukao ju je . . . . . Cvijet je zgažen!

BABA MANDA: Hi, hi, hi!

NIKOLA: Ha, ha, ha! *(Tare si ruke od veselja.)*

BABA MANDA: Sakrijte se sada negdje u hodniku, a i ja ću se skloniti, oni mogu svaki čas izaći. *(Odu oboje.)*

4. prizor.

DANICA: *(Izleti malo raščupana, u rukama drži pet desetica.)* Sveti Bože, što se to zbilo! *(Bulji u banke.)* Je li istina? Majko! Evo tvoje Danice! *(kriči.)* Majko! *(Uhvati se objema rukama za glavu i pobjegne.)*

LONČAR: *(Unidje isti čas, kad Danica pobjegne.)* Do vidjenja, Danice! Divno li je to čedo! Pa tako nevino, tako čisto! Nijesam znao, da ima i takovih djevojaka!

BABA MANDA: *(Unidje kô mačka.)* A čime bih mogla jošte poslužiti, milostivi gospodine?

LONČAR: Boga mi ni čim više! Poslužila si me s najboljim, što ima na svijetu!

BABA MANDA: Hi, hi, hi! Samo nemojte zaboraviti, milostivi gospodine, koliko sam se napatila, dok sam jê dovabila amo.

LONČAR: Šuti babo, ti znaš, da sam te još uvijek dobro platio.

BABA MANDA: E pa hvala, milostivi gospodine. *(Čuje se kucanje na vratima.)* Unutra!

5. prizor.

NIKOLA: *(Unidje.)* Dobar dan, Baba Mando! O sluga sam pokoran, klanjam se, gospodine Lončaru!

LONČAR: *(Zlovoljno.)* Dobar dan želim!

NIKOLA: Oprostite, možda smetan, došao sam da zamolim babu Mandu, ne bi li ona znala kakova lijeka za moju sirotu ženu, koja već šest nedjelja leži.

BABA MANDA: Imam ja čaja, dobroga čaja, koji mora pomoći. Znam ja, što fali vašoj gospodji.

LONČAR: Dajte, dajte, samo vi lijepo liječite! S Bogom, gospodine Ceriću! *(Tiho.)* Ovaj lopov hoće sigurno nešto od mene.

NIKOLA: *(Stupi pred njega.)* Oprostite, gospodine, što sam tako slobodan, pa vas ovdje uznemirujem. Ja imadem jednu veliku molbu.

LONČAR: Što izvolite?

NIKOLA: Možda ste već čuli, da ću u Bosni početi raditi s orahovinom. Našao sam prijedjel, gdje ima divne orahovine, a mogu dobiti stablo za 5 for. Posao je krasan, za nekoliko mjeseci ja sam bogat čovjek!

LONČAR: E pa ja vam čestitam!

NIKOLA: Hvala lijepa! Nego znate, ja sam vam sada u momentanoj neprilici; trebao bih nužno 300 forinti, samo na 14 dana, pa sam vas htio zamoliti, da budete tako dobri, pa da mi tu svotu uzajmite.

LONČAR: *(Za sebe.)* Vražji lopov, kako me je uhvatio.

NIKOLA: Ja mislim, da ne dvojite o mom poštenju!

LONČAR: O, Bože sačuvaj, nego znate . . . i meni je slučajno baš sad malo teško . . . imam mnogo plaćanja . . . a novaca ni od kuda.

NIKOLA: *(Smije se.)* Ali idite, takova kuća, što je vama do 300 for., a meni učiniste veliku uslugu; bit ću vam zahvalan do groba i vratit ću vam novac s 12% kamata.

Lončar: Dobro, dobro! *(Izvadi lisnicu.)* Evo vam 100 for., nemam više kod sebe.

Nikola: Dajte mi barem još 50 for.

Lončar: Molim vas nemojte zanovijetati, kad čujete, da nemam kod sebe novaca.

Nikola: Pa ja ću k vama doći!

Lončar: Možete! *(Tiho.)* Al će te moj sluga već baciti napolje. *(Ode.)*

Nikola: Hvala lijepa! Sluga ponizan!

Baba Manda: Ljubim ruke, milostivi gospodine!

6. prizor.

Nikola: To je krasan čovjek, taj gospodin Lončar.

Baba Manda: No al i vi ste s djavlom šurovali! Hi, hi, hi! Kako ste ga ukebali! Valaj se razumijete u posao bolje od babe Mande.

Nikola: Nemojte me vrijedjati! Ja sam taj novac samo posudio i za koju nedjelju pošteno ću ga povratiti!

Baba Manda: Hi, hi, hi! Baš kô što ću mu i ja povratiti, što je meni dao! Hi, hi, hi!

Nikola: A nosi te djavô, vještice stara!

Baba Manda: Želim isto toliko, gospodine Ceriću! Hi, hi, hi!

(Zastor padne.)

III. ČIN.

Soba ista, kao u I. činu.

1. prizor.

Ana leži u postelji. Danica, djeca i Ivo.

Ivo: *(S knjigama u ruci.)* Je li ti što bolje, mamice?

Ana: Jest, Ivice, bolje mi je! A kako je u školi?

Ivo: Dobro, majčice. Baš sam danas bio pitan iz hrvatskoga jezika, pa sam dobro znao.

Djeca: *(Pjevaju i igraju se na zemlji.)* Majko, mamice! majko, mamice!

Ana: A što je, nevaljanci mali? *(Smiješi se ljubezno.)*

Ivo: Nemojte tako vikati! Mamicu će glava boljeti!

Djeca: Ne će, ne će, mamica nas voli!

Ana: Dakako da vas voli! Al se idite igrati malo u drugu sobu. Deder Ivo, pozabavi ih ti malo u drugoj sobi.

Ivo: Hoću, majčice! Ajd'mo, djeco, igrati se šišmiša!

Djeca: Šišmiša, šišmiša! *(Odu s Ivom.)*

2. prizor.

Danica: *(Odbaci šivanje.)* Majčice, ja mislim, da je vrijeme, da opet lijek uzmeš. Četiri su sata prošla!

Ana: Dobro, Danice, daj mi lijeka! Ne bi li Bog dao, da naskoro ozdravim.

Danica: *(Pruži lijek u žlici.)* Hoće, hoće, mamice zlata! Ti ćeš naskoro opet ozdraviti. Ta danas si mnogo bodrija, nego jučer.

Ana: Da, da, moguće, ali slaba sam, sve sam slabija . . . *(Čuje se kucanje na vratima.)*

Danica: Slobodno!

3. prizor.

Dr. Prpić: *(Ulazeći.)* Sluga sam pokoran, dobar večer!

Danica: *(isto-)* Klanjam se, gospodine doktore!

Ana: *(dobno)* Dobar večer, gospodine doktore!

Dr. Prpić: *(Pristupi k postelji.)* Kako vam je, gospodjo?

Ana: Ne znam pravo, al čini mi se, da mi nije bolje.

Dr. Prpić: Jeste li što jeli o podne?

Ana: Jesam malo.

Danica: Vrlo malô, gospodine doktore, skoro ništa.

Dr. Prpić: A jeste li poslije podne što usnuli?

Ana: Nijesam.

Dr. Prpić: A bode li vas jošte na lijevoj strani?

Ana: Čas me bode, čas opet prestaje! Baš . . . ovaj . . . čas . . . počelo me opet . . . bosti!

Dr. Prpić: *(Danici.)* Molim vas, gospodjice, komadić papira, da propišem jošte jedan drugi lijek.

Danica: Odmah, gospodine doktore! Evo izvolite ovdje *(priredi mu na stolu papir i tintu.)*

Dr. Prpić: Zahvaljujem! *(Sjedne i piše recept.)*

Danica: *(Zove u drugu sobu)* Ivo, Ivo! Od' der brže amo!

4. prizor.

Ivo: *(dotrči)* Evo me, Danice, što izvoliš? Dobar večer, gospodine doktore! —

Dr. Prpić: Zdravo, Ivice!

Danica: Uzmi šešir, donijet ćeš novoga lijeka za mamicu.

Ivo: *(Potiho, al ga majka ipak čuje.)* Ali Danice, zar ne znaš, da nam ljekarnik ne da više ništa, dok mu ne platimo onih 20 for., što smo mu već dužni?

Danica: Hoće dati, hoće! Bila sam ja jutros kod njega, pa mi je obećao, da će nam i nadalje davati, što god budemo trebali.

Ana: Reci gospodinu ljekarniku, da ga ja lijepo molim, da nas jošte malko pričeka, mi ćemo mu već pošteno platiti. *(Danica se plaho okrene napram majci.)*

Ivo: Dobro, mamice!

Dr. Prpić: *(Ustane od stola.)* Evo recepta! Deder Ivo, na noge lagane, skoči po lijek!

Ivo: *(Potrči napram vratima.)* Evo me za pet časaka natrag. *(Ode.)*

5. prizor.

Dr. Prpić: Od lijeka, što će ga sada Ivo donijeti, uzmite svaki sat po jednu veliku kašiku. Ali večeras ne treba da uzmete više od dvije kašike. Kroz noć mirujte, a u osam sati u jutro počnite na novo uzimati lijek. A oko podne doći ću ja opet, da vas vidim.

Ana: Hvala vam, gospodine doktore!

Dr. Prpić: Samo vam i opet preporučam: budite mirni, ne mislite ni na što neugodno, ne uzrujavajte se, jer vam svaka i najmanja uzrujanost vrlo škodi.

Danica: Ali majčica se uvjek brine za sve!

Dr. Prpić: Nemojte, gospodjo, ja vas molim; ako vam je život drag, čuvajte se, jer vi ste vrlo pogibeljno bolesni.

Ana: Čuvat ću se, koliko budem mogla.

Danica: *(Plače.)* Joj majčice draga, čuvaj se — nemoj se uzrujavati . . . . .

Dr. Prpić: Ne plačite, gospodjice, ta ja nijesam rekao, da gospodja majka ne će ozdraviti. Ali znate, mi liječnici uvijek bolesnike malo zastrašimo, da se onda bolje čuvaju.

Ana: *(Smiješeći se.)* Imate pravo, gospodine doktore, s bolesnikom treba da se postupa kô s djetetom.

Dr. Prpić: Dakle čuvajte se, gospodjo! Sluga sam pokoran! *(Odlazi.)*

Ana: Hvala vam lijepa! S Bogom, gospodine doktore!

Danica: Klanjam se, gospodine doktore. *(Odprati doktora.)*

6. prizor.

Danica: Jesi li čula, majčice zlata, treba da se čuvaš — da se ne uzrujavaš . . . . . .

Ana: Vjeruj mi, Danice, da činim sve moguće, da budem mirna. Ali toliki nas jadi biju — pa kako da se otmem sasvim neugodnim mislima?!

Danica: Ali majčice, ta nijesu ni naši jadi dosele toliki! Jedina je nesreća tvoja duga i teška bolest, a drugačije ja hvala Bogu zaslužim toliko, da možemo živjeti.

Ana: Da, Danice, ti zaslužiš, ali se ti ubijaš radom . . . . .

Danica: Ali mamice draga, ta ja sam naučila raditi, to meni nije teško.

Ana: Raditi i raditi! Velika je to razlika. Ti se mučiš dan i noć, radiš kô mrav do dva, do tri sata po ponoći. Danice, ja se bojim za te!

Danica: Ama ne boj se, majčice, ja sam hvala Bogu jaka i zdrava.

ANA: Sam Bog te krijepi! *(Okreće se nemirno u postelji.)*

DANICA: Majčice, što ti je opet, da ti nije gore? . . .

ANA: Ništa, ništa, malko me je opet zaboljelo u prsima.

7. prizor.

NIKOLA: *(Dolazi prilično napit.)* Dobar dan, djeco!

ANA: Dobar večer.

DANICA: Dobar večer, tata.

NIKOLA: Zar već večer? Kako vrijeme brzo prolazi, kad je čovjek sretan i zadovoljan.

ANA: Pa zar si ti zbilja tako sretan?

NIKOLA: Sve je dobro, sve, sve ide baš kako si ja želim, pa zašto da ne budem veseo i zadovoljan?

ANA: Blago si ga tebi, ali vidiš, mi baš nijesmo . . . . tako . . . . sretni *(Bode jê u prsima, tako da joj riječ zapne.)*

DANICA: Majčice, tebe opet probada, umiri se, za Boga!

NIKOLA: Nijeste sretni?! Pa kako to, mi svi smo sretni i još ćemo biti sretniji, samo kad se Danica opametila.

ANA: Što? . . . . . Danica se opametila?! . . . .

DANICA: *(Uplašeno.)* Molim te lijepo, tata dragi, hodi na počinak.

NIKOLA: *(Oturne Danicu na stranu.)* Ja ti velim, Danica je pametna djevojka, ona ima veliku budućnost . . . . . .

ANA: Ali ja te ne razumijem? . . . . .

DANICA: Ne uznemiruj se, majčice, ta vidiš, da je tata malko previše pio.

NIKOLA: Jesam pio, i još bih pio, da mi je preteklo novaca; ta to je stari naš običaj, da se od veselja onako junački nakrešemo. Ha, ha, ha!

DANICA: *(Uhvati oca za ruku.)* Tatice dobri, hodi spavati, vidiš, majčica treba sada mira.

NIKOLA: *(Turne opet Danicu od sebe.)* Tako, dakle ja vas uvijek samo bunim, ja vam samo dosadjujem! Čuješ, Danice, nemoj se ti opet odviše uzoholiti. Jošte ti nijesi . . . . .

DANICA: *(Potiho.)* Osvijesti se za Boga . . . . štedi mamu . . . . .

ANA: *(Uspravi se na postelji.)* Danice, meni se sve čini, da ti nešto preda mnom kriješ . . .

DANICA: Ali majčice, što ti sve ne misliš! Rado bih samo tatu u krevet spremiti.

NIKOLA: Noćas smo pili cijelu noć kod »Mandalice«, i u tvoje smo zdravlje pili.

ANA: Zar ti nijesi bio u Sisku?

NIKOLA: U Sisku? Dakako, u Sisku, kan' da u Zagrebu nema dobroga vina! Kod »Mandalice« sam bio i pio sam u zdravlje svoga budućega zeta!

ANA: Šta . . . . a . . . a? Zeta?

DANICA: Majčice slatka, otac ne zna, što govori, njemu se nešto snilo.

*

8. prizor.

Ivica: *(Uleti u sobu.)* Evo lijeka. *(Veselo.)* Mamice draga, pozdravio te gospodin ljekarnik i rekao, da dobijemo lijekova, koliko god hoćemo. Danica je jučer cijeli naš dug platila.

Ana: *(Vrlo uzrujano.)* Danice, otkale tebi toliki novci?

Danica: Posudila mi je gospodja Blažićeva 25 forinti.

Ana: Danice, hodi amo, gledaj mi u oči *(Danica se plaho približi, majka jê primi za ruku i oštro joj pogleda u oči)*, pa mi reci . . . otkale . . . tebi toliki . . . novci? . . .

Danica: *(Obori oči, zbunjeno, sve dršće.)* Ta rekla . . sam . . . ti . . . majčice.

Nikola: Ta čemu sve to natezanje i tajenje? Ja ću ti reći . . .

Danica: Oče! . . .

Nikola: Bogati trgovac Lončar, naš budući zet, dao joj je novaca.

Ana: *(Upade u riječ.)* Zašto? . . .

Nikola: Zašto, ha, ha, ha! Danica ga je jučer pohodila, bile su jučer zaruke . . .

Ana: *(Zajeca i sruši se u krevet.)* Bože! O Bože! . . .

Danica: *(Vrisne.)* Ivo, jao si ga nama! Majko, majčice slatka . . . Vode Ivo, vode! mama se onesvijestila! Joj! joj!

Ivo: *(Plače u sav glas i dohvati vode.)* Joj, majčice slatka!

Djeca: *(Dotrče iz druge sobe i vrište.)* Mamice, mamice!

Danica: *(Kvasi majci sljepočnice.)* Mamice zlata, probudi se, pogledaj jošte jednom svoju nesretnu Danicu!

Nikola: Vrag bi slušao tu mačju deraču! *(Ode.)*

9. prizor.

Ana: *(Otvori oči.)* Danice, Danice . . . je li moguće? . . .

Danica: *(Baci se na koljena, drži majčinu ruku i kvasi jê suzama.)* Oh, majčice!

Ana: Bože sveti, zar jošte — nije bila puna . . . čaša . . . mojih muka? . . .

Danica: Slušaj majčice, slušaj, pa mi sudi! Sa sviju nas je strana pritisla nevolja! Nijesmo već imali nigdje ništa! Ni ljekarnik ni trgovac ne dadoše ništa više na vjeru! Ja nijesam zaslužila ni trećinu onoga, što smo trebali!

Ana: Bože sveti!

Danica: Pomoći ni od kuda! U to me saleti Baba Manda, obeća mi izhoditi zajam od 50 for. od trgovca Lončara. Moradoh k njoj! Tuj me natezaše, prikazaše te već, kako umireš mojom krivnjom, ja, samo ja, mogla sam da te spasim. Dodje i on! Bacila sam se pred njim na koljena, ali on . . . on se

ne smilova . . . a ja moradoh dobiti novaca! . . . Pred očima mi se zamagli, svijest me ostavi, — duh moj poleti ovamo na tvoju patničku postelju! Vidjeh samo tebe, gdje tražiš pomoći, pomoći od mene . . . I tada oskvrnu bezdušnik moju lešinu. —

ANA: Danice, milo lane moje . . .

DANICA: Jeste majčice, oskvrnuo je samo moju lešinu, jer duh je moj bio u tvom angjeoskom zagrljaju! A sada reci, majčice, jesam li sagriješila, jesam li zaslužila, da me odbaciš ili prokuneš?

ANA: Nijesi Danice, nijesi! Ti si mučenica, a ne grješnica!

DANICA: *(Vrisne i baci se majci na grudi.)* Hvala, po sto puta hvala!

ANA: Danice, milo dijete moje. *(Obavije joj ruke oko vrata.)*

DANICA: O majčice, ti me razumiješ, ti znaš, da je tvoj nauk, tvoja dobrota i sve ostale tvoje vrline — morao na me tako djelovati! Tebe spasiti! Tebe očuvati! To mi je bila dužnost! Uz koju cijenu, to se ne pita . . .

ANA: Djeco, mila djeco moja, hod'te amo . . . da vas jošte blagoslovim . . . jer bojim se . . . da je moj zadnji čas kucnuo . . .

IVO: *(Naricajući.)* Majčice slatka, ti ne smiješ umrijeti . . .

DJECA: *(Plaču u sav glas.)* Mama, mama, mama! . .

DANICA: O Bože, Bože, budi nam milostiv!

ANA: Danice, ti im budi majkom! Uči ih, kô što sam ja tebe učila! Othrani ih u poštenju . . . čuješ li, Danice? . . . u poštenju . . . Ne zaboravi, da je krepost najveće blago na svijetu! I Bog će ti pomoći!

DANICA: Evo ti se kunem, majčice draga, da ću ispuniti tvoju volju!

ANA: Djeco, sva radosti moja, Bog vas blagoslovio! . . .

IVO: *(Uhvati majčinu ruku i klečeći jê cjeliva.)* Oh, majčice, majčice!

ANA: Danice, ne zabaci oca svoga! On je nesretan . . . . . al tvoj je otac . . . . . Danice, obećaj . . .

DANICA: Obećajem, majčice, obećajem *(Majku spopane mala nesvjestica.)* Majko, majko, probudi se, samo jedan pogled jošte.

ANA: *(Otvori oči.)* Danice . . . djeco . . . *(umre.)*

IVO: *(Viče u sav glas.)* Majčice, majčice! *(Djeca plaču.)*

DANICA: *(Baci se, naricajući, preko majčina tijela. Onda ustane, prima se objema rukama za glavu, poleti u sred sobe i krikne:)* Djeco, nemamo više majke! *(Kriči.)* Djeco, ja sam vam ubila majku! Bože . . . ! *(Sruši se onesviještena na zemlju!)*

IVO: *(Priskoči.)* Danice, Danice!

(Zastor padne.)

IV. ČIN.

(Soba kao u I. činu.)

1. prizor.

Danica: *(Za šivaćim strojem.)* Ne mogu više! Silno sam slaba, a i oči me sve više peku. O Bože, smiluj se nama! Daj mi opet zdravlje, ništa drugo nego zdravlje, da mogu raditi i prehraniti tužnu našu obitelj. *(Čuje se kucanje na vratima.)*

2. prizor.

Dr. Prpić: *(Dolazi.)* Dobar dan, gospodjice!

Danica: Klanjam se, gospodine doktore!

Dr. Prpić: Kako vam je danas, gospodjice? Ali kako vidim, vi i opet radite. Ja sam vam jučer strogo zabranio raditi. Ta vi nijeste dijete, vi ste me razumjeli, pà ipak ne ćete da se štedite!

Danica: Morala sam samo jošte ovu jednu haljinu svršiti, jer sam posao preuzela jošte za života majčina.

Dr. Prpić: Molim vas, ne šalite se sa svojim zdravljem! Vi ste izmučeni jošte od majčine bolesti, smrt njena silno vas je porazila *(Danica plače)*, a sadà plačete i radite dan i noć. Molim vas, da vidim, kakove su vam danas oči.

Danica: Još me uvijek peku.

Dr. Prpić: *(Pogleda joj oči.)* Vjerujem, vjerujem, sirotice, da vas peku, jer vam moram iskreno reći, da su danas mnogo gore, nego jučer. Vi ste sinoć protiv moje zabrane kod svijeće radili, zar ne?

Danica: Samo do pô noći!

Dr. Prpić: Samo do pô noći! O Bože, Bože, što da čovjek učini s vama? Meni se sve čini, da vaš gospodin otac vrlo malo doprinosi za kuću? Molim vas, budite iskreni!

Danica: Ne, ne, varate se, gospodine doktore! Ovo posljednje vrijeme nije baš mnogo zaslužio, ali ipak nešto, onako kojekakove providbe od poslova, koji su njegovim posredovanjem sklopljeni. A sad će si potražiti kakovu službu.

Dr. Prpić: Tako?! Ja sam vam već neki dan htio da rečem, da moj brat, graditelj Prpić, traži čovjeka, koji se u drvenu gradju razumije, pa da mu nadzire tesarske radnje i t. d. A vaš bi gospodin otac bio kao stvoren za to mjesto, a ja sam dapače već govorio

s bratom glede njega. Plaća će mu biti iz početka 60 for. mjesečno, a kasnije će i više dobiti.

DANICA: Ta to je divno! Kako ste vi dobri, gospodine doktore! Kako da vam zahvalim za sva ona dobročinstva, koja ste već iskazali našoj obitelji i koja joj jošte uvijek iskazujete?

DR. PRPIĆ: A, manite se, molim vas, što sam vam ja takova učinio! Dakle ja ću odmah telefonirati svomu bratu, da ne uzima drugoga, i da će mu se vaš gospodin otac popodne u njegovoj poslovnici predstaviti.

DANICA: Dobro, gospodine doktore! Moj će tata biti točno u 3 sata popodne kod vašega gospodina brata.

DR. PRPIĆ: A sada jošte jednom: nemojte ništa raditi, već se legnite odmah poslije ručka. U večer si uštrcajte u svako oko tri kapi onoga lijeka, koji sam vam jučer prepisao. Inače vas za sada ne ću mučiti s nikakovim drugim lijekovima. Dakle čuvajte se, gospodjice! Sluga sam pokoran!

DANICA: Hvala vam lijepa na svemu, gospodine doktore. Klanjam se!

3. prizor.

DANICA: Evo i opet lijepe prilike za oca, samo da mu dragi Bog rasvijetli pamet i da ga obrati opet na pravi put . . . Ja sam satrta, slomljena . . . ne mogu više da radim . . . Oh majčice slatka, gdje si sada ti, da me bodriš, da me tješiš? . . . Ali ne boj se, majčice, s pravoga puta više ne ću saći. Tvoja mi je oporuka svetinja!

4. prizor.

NIKOLA: *(Unidje u sobu, ne rekav ni riječi, baci šešir na krevet, pa sjedne k stolu.)*

DANICA: Dobar dan, tata!

NIKOLA: A što je s ručkom danas? Bit će odmah podne, a ti nijesi još ni stola prostrla?

DANICA: Lako je naš stol prostrti. Imamo graha za ručak.

NIKOLA: Zar ništa drugo?

DANICA: Ništa! Sjutra ne ćemo imati ni toga.

NIKOLA: Pa evo svršila si opet jednu haljinu.

DANICA: Ali sam već i novac unaprijed primila.

NIKOLA: Pa gospodja Blažićka će ti i opet koji forint posuditi.

DANICA: Teško! Nema ni ona novaca, da ih napolje baca. U ostalom, ja i ne mogu posudjivati više novaca, jer možda više nedjelja ne ću moći raditi.

NIKOLA: Pa i ne trebaš, ludo nijedna!

DANICA: I ja se nadam, da ne ću trebati raditi, bar tako dugo, dok ozdravim. Jer ja sam vrlo slaba, a što je jošte najgore, oči su mi sve gore, ter uz najbolju volju ne mogu više da radim.

NIKOLA: Svakako, svakako, čuvaj svoje zdravlje, pazi da ne uveneš, prije no što si procvala.

DANICA: Ali dok ja ne budem radila, morat ćeš ti raditi. *(Otac se naglo okrene na stolici.)* Samo tako dugo, dok ja ozdravim.

NIKOLA: Čuješ, nemoj zaboraviti, da sam ja tvoj otac. Ti kan' da misliš, da ćeš poslije majčine smrti baratati samnom kô s kakovim psićem!

DANICA: Ta ne uzrujavaj se, za Boga! Ti već godinu dana ništa ne radiš! Ni bolest majčina, ni sva ostala nevolja naša nije te dirnula, ti si uvijek onaj stari.

NIKOLA: Zamukni, ili ću te ja naučiti, kako se s ocem govori.

DANICA: Ti znaš dobro, da si upravo ti bio povod majčine bolesti. Iza one strašne noći ona se nije digla. Ali ja ti sada ne kanim ništa predbacivati; što je bilo, bilo je! Nego čuj! Gospodin dr. Prpić preporučio te je svome bratu graditelju Prpiću. Otidji popodne u 3 sata k njemu, pa ćeš biti odmah namješten s plaćom od 60 forinti mjesečno.

NIKOLA: Dakako, on baš čeka na me!

DANICA: Ama prije 5 časaka bio je ovdje gospodin dr. Prpić, pa mi je to za stalno obećao.

NIKOLA: Al ja ipak ne idem. Misliš li ti, da sam ja lud, da ja radim drugomu, sasvim tudjemu čovjeku, pa još za 60 forinti mjesečno?! Ha, ha, nije stari Cerić jošte tako lud!

DANICA: Molim te kô Boga, nemoj propustiti lijepe prilike. *(Nježno metne mu ruku oko vrata.)* Pogledaj našu sirotinju, gledaj mene, kako sam iznemogla, sjeti se pokojne naše majčice, pa nam se smiluj. Vidiš, tatice dragi, sve ćemo zaboraviti, što je bilo, pa ćemo živjeti i raditi za ovu nevinu dječicu, koju treba da u poštenju odgojimo. Ta u tebe je dobro srce, tatice, je li da ćeš primiti službu u gospodina Prpića?

NIKOLA: *(Smiješi se cinički.)* Dakako, dakako, golubice slatka! Ha, ha, ha!

DANICA: Ostat ćeš u Zagrebu, moći ćemo lijepo živjeti s tvojom plaćom, a kad ja ozdravim, radit ću opet dan i noć, pa možeš onda opet službu napustiti.

NIKOLA: Alaj si ti mudra! Ja da se mučim, a ti ..... skoro sam nešto rekao.

DANICA: Ta smiluj se svojoj nejakoj dječici, — ako znaš, što je Bog, primi tu službu!

NIKOLA: Ne ću, pa ne ću! Ja da radim za 60 forinti mjesečno, ja, trgovac Cerić? Ha, ha, ha! Ja imam sada dva tako divna posla u izgledu, da bi bila grjehota laćati se čega drugoga. Jošte tekom ovoga ljeta zaslužit ću svojih 20.000 forinti.

DANICA: A ma dobro, dobro! Ali za ovaj čas nemamo nigdje ništa! Ostalo je jošte nešto malo krumpira za večeru, a već sjutra nemamo ma baš ništa — ništa . . . . .

NIKOLA: Lako za to! Ti trebaš otići samo gospodinu Lončaru, pa će ti dati novaca, koliko godj hoćeš.

DANICA: Oče, poštedi me! *(Plače.)*

NIKOLA: Ta ne budi luda, ne odbijaj sreće svoje! Najposlije uzet će te gospodin Lončar i za ženu.

DANICA: Ako ima u tebe jošte samo iskra čovječjega osjećaja — poštedi me! . . . .

NIKOLA: Vidi, vidi, čiste golubice! Ti si glumica, kakovoj treba para tražiti.

DANICA: Oče! . . .

NIKOLA: Što, što je, dušice? Što se dereš? Zar misliš, da te se ja bojim?

DANICA: *(Proplače.)* Oh majko, majčice, gdje si sada, da mi pomogneš?

NIKOLA: Ludo nijedna! Cmizdriš se, kô da je time čemu pomoženo! Tu nema druge! Budi ljubovca gospodina Lončara, pa ćemo svi lijepo živjeti!

DANICA: O Bože, ta je li to moguće!

NIKOLA: Baš mi je danas govorila Baba Manda, da gospodin Lončar neprestano za tebe pita.

DANICA: *(Skoči napram Ceriću.)* Oče! . . . . .

5. prizor.

Unidje iznenada Baba Manda.

BABA MANDA: Hvaljen Isus! Ta što je to, za Boga!

DANICA: Što tražite vi ovdje?

BABA MANDA: Čula sam, da vas oči bole, pa sam vam donijela ljekovite vodice!

DANICA: Ne trebam ja ništa od vas! Otidjite s mjesta iz ove kuće!

NIKOLA: Ostanite vi samo ovdje!

DANICA: Napolje, vještice stara!

BABA MANDA: Uf, da Bog sačuva! *(Ode.)*

6. prizor.

NIKOLA: To je već ipak previše! Hoćeš li ti doista, da ti ja šakom dokažem, da sam ja tvoj otac i gospodar?

DANICA: Oh ubij me, ubij i mene i siromašnu braću moju! Ta i onako nam nema opstanka na tom svijetu.

NIKOLA: Ajde, ti gusko nijedna! Ubij me, ubij! Koga sam ja još ubio?! . . . Ti znaš, da je meni samo do tvoje sreće! . . .

DANICA: Do moje sreće?! . . .

NIKOLA: Al samo danas mi još pomozi! Ja trebam nužno 20 forinti. Čuješ li, ja moram jošte popodne imati 20 forinti. *(Danica plače.)* Ti ćeš s toga otići popodne k gospodinu Lončaru i zamoliti ga — ali što velim, zamoliti ga! — zapovjedit ćeš mu da ti dade 50 forinti, i on će ti ih dati.

DANICA: *(Uzrujano.)* Ne ću, tako mi uspomene moje majčice!

NIKOLA: Dakle ti ćeš pustiti, da mi svi od glada i nevolje pogibamo, a tako bi lako nabavila novaca?

DANICA: Samo sam jedanputa sagriješila! Ni danas ne znam, što je sa mnom bilo. Pred mojim očima lebdjela je umiruća majka! Čuješ li, moja majka, a ja sam jê htjela spasiti, i da nju spasim, onaj bih čas bila sve učinila. Da je onaj bezdušnik ne znam što od mene zahtijevao — sve i najveći zločin bih počinila! . . . Majke ipak spasila nijesam! A sada, evo jedva je 10 dana, što smo milu majčicu sahranili, ja sam iznemogla radeći i plačući nad grobom svoje majke i nad grobom svoga poštenja! Radila sam i hranila sam nas, dok sam mogla, a pred svijetom kazivala sam, da i ti radiš i brineš se za nas.

NIKOLA: Pa zar se ne brinem? Imao sam nesreću, pa nijesam mogao oživotvoriti svojih ideja, ali uvijek sam se za vas brinuo! Mojeg očinskog srca ne smije nitko prekoravati!

DANICA: Lijepo si se ti za nas brinuo! Svijet to dakako misli, jer smo mi to svakome rekli! Ali sada to prestaje. Ja sam odlučila iznijeti našu nevolju na javu, pa se obratiti na dobra srca tudjih ljudi!

NIKOLA: Što, što si rekla? Ti kaniš prosjačiti?

DANICA: Jest, prosit ću radije, nego griješnim načinom kruh služiti.

NIKOLA: Ti besramni gade, ti hoćeš da me tako osramotiš? —

DANICA: Primi službu u graditelja Prpića!

NIKOLA: Samo još danas nabavi mi 20 forinti!

DANICA: Ne ću! Ne ću, tako mi Bog pomogao!

NIKOLA: Moraš, moraš, bludnice besramna! . . .

DANICA: *(Skoči naprama ocu.)* Oče! . . .

NIKOLA: *(Uhvati stolac i zamahne njime prema Daničinoj glavi.)* Krepaj, ništarijo!

DANICA: *(Zadršće i padne dobivši padavicu. Trza se po podu i jauče neprestano.)* O joj, o joj, o joj . . .

NIKOLA: *(Uplašeno.)* Danice, ta umiri se, nijesam te ja htio udariti. Ta umiri se, Danice.

IVO: *(Doleti.)* Joj, joj, što si uradio Danici? *(Baci se na zemlju k Danici.)* Danice, Danice, što se zbilo s tobom? *(Dotrče plačući i ostala djeca. Otac stoji nepomično i bulji u Danicu.)*

NIKOLA: *(Ko da sam sebi govori.)* Padavica, — to je padavica . . .
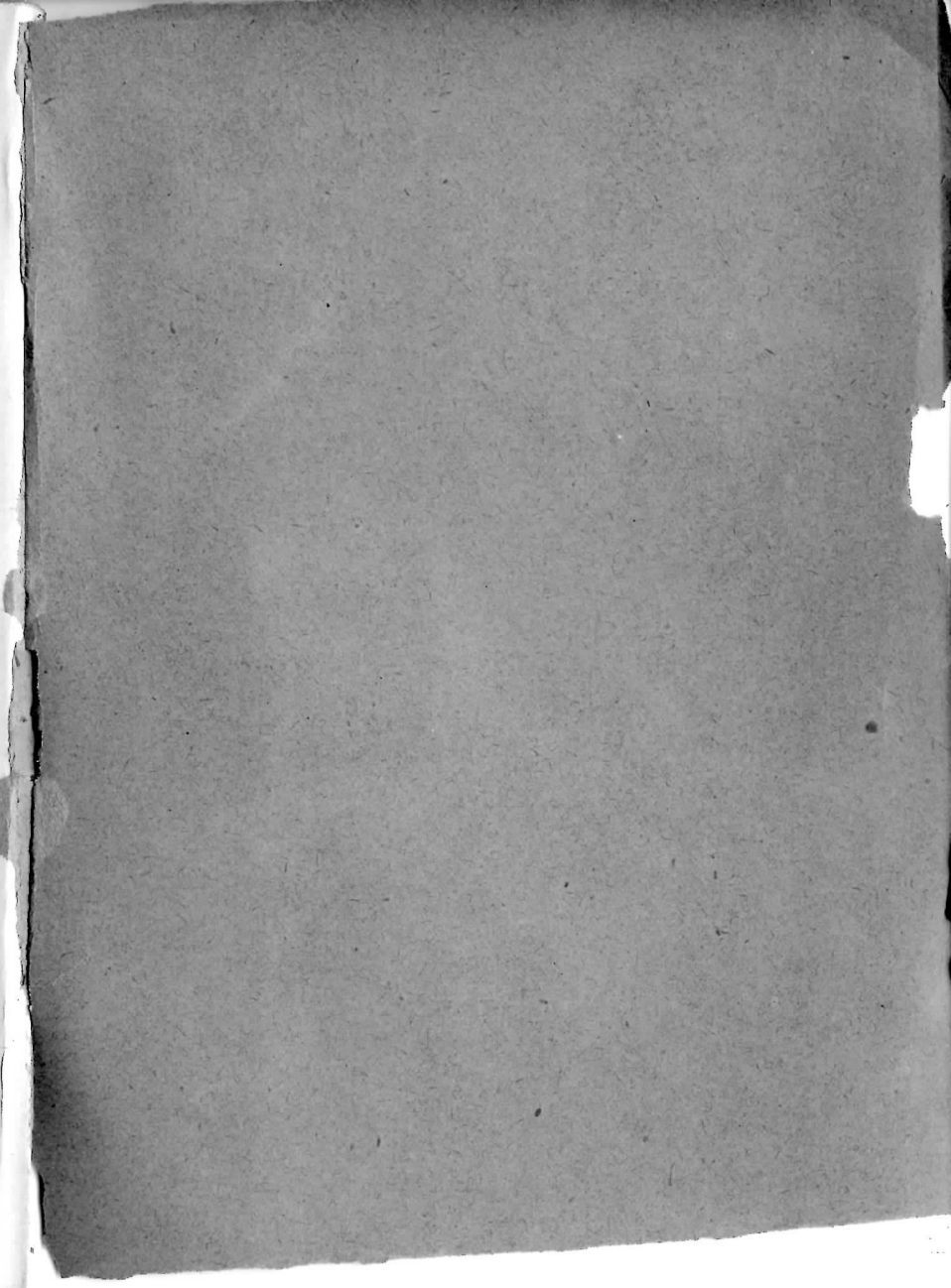
(Zastor padne.)